

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego Europejski Instytut Technologii

COM(2006) 604 wersja ostateczna 2 — 2006/0197 (COD)

(2007/C 161/06)

Dnia 20 grudnia 2006 r. Rada, działając na podstawie art. 157 ust.3 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wspomnianej powyżej.

Komitet postanowił powierzyć Sekcji Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji przygotowanie prac w tej sprawie.

Z uwagi na pilny charakter prac na 434. sesji plenarnej w dniach 14-15 marca 2007 r. (posiedzenie z dnia 14 marca 2007 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny wyznaczył Antonello PEZZINI na sprawozdawcę generalnego i przyjął niniejszą opinię stosunkiem głosów 93 do 2 — 1 osoba wstrzymała się od głosu.

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Osiągnięcie wysokiej jakości rezultatów w nauce i technice oraz ich przekształcenie w konkurencyjny potencjał gospodarczy stanowią decydujące warunki pozwalające na zabezpieczenie przyszłości, przykładowo w dziedzinie nanotechnologii, społeczeństwa informacyjnego, w kwestiach energii i klimatu, jak również na utrzymanie i poprawę naszej obecnej sytuacji na arenie światowej i rozwijanie europejskiego modelu społecznego zamiast działania na jego szkodę.

1.2 Komitet zawsze pozytywnie oceniał wszelkie inicjatywy dążące do:

- wzmocnienia zdolności innowacyjnych Wspólnoty i państw członkowskich,
- promowania zintegrowanego podejścia do trójkąta wiedzy ⁽¹⁾,
- umacniania związków pomiędzy światem akademickim a światem przedsiębiorczości,
- wspierania wszelkich wysiłków na rzecz promowania badań i innowacji,
- poszerzania partnerstwa publiczno-prywatnego w zakresie badań naukowych i rozwoju technologicznego,
- zwiększania dostępu MŚP do nowej wiedzy.

1.3 Komitet popiera zdecydowanie i z przekonaniem ideę ustanowienia jednego instrumentu, takiego jak Europejski Instytut Technologii (EIT) celem przyczynienia się do rozwoju wysokiej jakości edukacji, innowacji i badań, poprzez zachęcanie do współpracy i integracji między europejskimi centrami doskonałości w przemyśle, świecie uniwersyteckim i naukowym.

1.4 Komitet podkreśla znaczenie rozwinięcia propozycji powołania EIT przy zachowaniu spójności z jego podstawą prawną, opracowaną szczególnie celem „przyspieszenia dostosowania przemysłu do zmian strukturalnych, wspierania środowiska sprzyjającego inicjatywom i rozwojowi przedsiębiorstw w

całej Wspólnocie, a zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw, wspierania środowiska sprzyjającego współpracy między przedsiębiorstwami, sprzyjania lepszemu wykorzystaniu potencjału przemysłowego polityk innowacyjnych, badań i rozwoju technologicznego” ⁽²⁾.

1.5 Jednak zdaniem Komitetu, aby ten nowy zintegrowany instrument wiedzy, badań i innowacji odniósł powodzenie, musi posiadać swój specyficzny charakter i odróżniać się od innych już istniejących zintegrowanych instrumentów wspólnotowych, jak na przykład europejskich platform technologicznych, wspólnych europejskich inicjatyw, europejskich sieci doskonałości, zintegrowanych projektów lub zaawansowanych programów europejskich studiów magisterskich ⁽³⁾.

1.6 Komitet jest świadom faktu, że niewłaściwe byłoby uznanie przyszłego EIT za zwykły odpowiednik Massachusetts Institute of Technology (MIT) w Stanach Zjednoczonych, ponieważ ten ostatni nie stanowił nigdy federalnego projektu doskonałości, jest natomiast wysokiego poziomu wyższą uczelnią charakteryzującą się obecnością rady MIT Corporation wspieranej przez towarzystwo inwestycyjne Investment Management Company. Niemniej sukces takich instytucji jak MIT dowodzi, że doskonałość jest wynikiem ewolucji opartej na właściwych zasadach i adekwatnym wsparciu.

1.7 Komitet uważa jednak, że jeżeli przyszły EIT ma się stać podmiotem osiągającym dobre wyniki (*performer*) i światowej klasy graczem (*world class player*), to znaczy modelem odniesienia i symbolem wysokiego poziomu doskonałości w UE, musi wykroczyć poza funkcję zwykłego ośrodka skupiającego zasoby.

1.8 W tym celu jego projekt, struktura i organizacja powinny nie tylko w pełni i konsekwentnie spełniać cele zapisane w Traktacie, stanowiące jego zasadniczą podstawę prawną, ale również rozwijać kulturę kompetencji i doskonałości ukierunkowaną na naukę i technologie, przyciągającą najlepszych studentów oraz kształtującą najlepszych naukowców i inżynierów. Stanowi to warunek tworzenia nowej wiedzy i nieustannej innowacji.

⁽¹⁾ Tworzenie wiedzy poprzez badania, rozpowszechnianie jej poprzez edukację, wykorzystywanie jej poprzez innowację.

⁽²⁾ Por. art. 157 Traktatu WE stanowiący podstawę prawną wniosku Komisji

⁽³⁾ Por. na przykład EMM-Nano w ramach Erasmus Mundus, www.emm-nano.org

1.9 Według Komitetu ważne jest, by nie ograniczać się do idei „wzorcowego ośrodka wiedzy”⁽⁴⁾ o prestiżu międzynarodowym; potrzebna jest również energia wszystkich zaangażowanych stron celem wypracowania swego rodzaju znaku-marki (label) doskonałości charakteryzującej poszczególne wspólnoty wiedzy i innowacji (WWI), aby osiągnąć konkretne wyniki mające wpływ na rynek:

- w zakresie przełożenia wiedzy i osiągnięć naukowych na prawdziwe innowacje rynkowe,
- dzięki utworzeniu nowych przedsiębiorstw przodujących pod względem konkurencyjności,
- przyciągając i kształtując ekspertów o międzynarodowej renomie,
- poprzez promowanie nowych stabilnych i wyspecjalizowanych miejsc pracy.

1.10 Budowę instytutu i jego organizację należy tak zaprojektować i zrealizować, by:

- ukierunkować go na europejski świat biznesu i pracy, zwiększając wysiłki na rzecz społeczeństwa opartego na wiedzy,
- synchronizować z gospodarczym i społecznym wymiarem modelu wspólnotowego, oraz
- nadać charakter międzynarodowy pozwalający przyciągać naukowców i przedsiębiorstwa z całego świata.

1.10.1 Można by wziąć pod uwagę formułę wspólnego przedsiębiorstwa.

1.11 Przynajmniej w początkowym okresie sukces EIT będzie w dużym stopniu zależeć od adekwatnego finansowania przez Wspólnotę i państwa członkowskie, co niemniej nie powinno odbywać się kosztem innych programów przyjętych w dziedzinie badań i innowacji.

1.11.1 Zdaniem Komitetu w przyszłym Europejskim Instytucie Technologii z jednej strony będą nabierały coraz większego znaczenia mechanizmy promujące patentowanie i systemy zarządzania własnością intelektualną, a z drugiej strony — umiejętności pozyskania prywatnych środków finansowych. Te ostatnie powinny w dużym stopniu przeważać w stosunku do środków wspólnotowych, by nie uszczuplać funduszy innych programów, w szczególności programów poświęconych badaniom i innowacji.

1.11.2 Komitet uważa, że w kwestii zasobów finansowych należy zapewnić początkowe finansowanie z funduszy wspólnotowych, które mogłyby pochodzić z dodatkowych środków w ramach śródkresowego przeglądu siódmego programu ramowego badań i rozwoju technologicznego, natomiast zasadniczy wkład powinny wnieść proporcjonalnie państwa członkowskie. Nie można także pomijać możliwości uzyskania środków z Europejskiego Banku Inwestycyjnego na sieci innowacji i badania uniwersyteckie.

1.12 Równie ważne są, zdaniem Komitetu, umiejętności, które instytut rozwinie na rynku wiedzy, innowacji i badań dla zapewnienia coraz silniejszego wzajemnego oddziaływania

między nim samym a jego odgałęzieniami, tzn. wspólnotami wiedzy i innowacji (WWI).

1.12.1 Może to nastąpić również dzięki wielkim przedsięwzięciom publicznym organizowanym przez system EIT, mającym na celu podniesienie wartości wspólnego znaku doskonałości, rozumianego jako struktura sieciowa, zdecentralizowana pod względem pozyskiwania i rozpowszechniania zasobów wiedzy i innowacji.

1.12.2 Innowacja i sukces wynikają z delikatnej równowagi między ukierunkowanymi na cele procedurami a indywidualną swobodą rozwijania nowych pomysłów i koncepcji, które trzeba poddać testowi konkurencji. Stosowanie ujednoczonych unijnych kryteriów gwarancji jakości powinno leżeć u podstaw działalności badawczej, wiedzy i innowacji całej sieciowej struktury IET. W przypadku braku odzwierciedlającej funkcjonowanie rynku interakcji między badaniami, innowacją a przemysłem badania finansowane z funduszy publicznych będą miały ograniczony wpływ na gospodarkę.

1.13 Według Komitetu system selekcji sieci przedsiębiorstw, ośrodków badawczych, laboratoriów i wyższych uczelni kandydujących do roli WWI powinien działać według zasady *bottom-up* oraz opierać się na jasnych i przejrzystych kryteriach, przede wszystkim na doskonałości i sukcesie zawodowym, zdolnościach i doświadczeniu w zakresie procesów transferu technologii, głównie do MŚP.

1.13.1 W każdym razie nowy status WWI nie może być uznany za pozyskany raz na zawsze, ale powinien podlegać okresowym ocenom pod względem jakości i konkretnych uzyskanych wyników, niezależnie od potrzeby odpowiedniego okresu rozwoju.

1.14 Poza tym Komitet uważa, że „system” EIT powinien działać tak, by — tam, gdzie jest to właściwe — włączyć wybrane, już działające w UE centra doskonałości, ale uniknąć przekształcenia się w nadbudowę biurokratyczną wspierającą takie ośrodki. Z tego powodu musi w większym stopniu dążyć do podniesienia wartości części przemysłowej oraz części zajmującej się badaniami interdyscyplinarnymi, zarówno wewnątrz organów statutowych, jak i wewnątrz organów zajmujących się selekcją.

1.14.1 Do tego celu dobrze byłoby utworzyć towarzystwo inwestycyjne IET Investment Management Company, pozwalające reagować w sposób innowacyjny na tradycyjne niedociągnięcia, które często cechują relacje między przemysłem, nauką a badaniami.

1.15 Wreszcie, zdaniem Komitetu potrzebna jest większa jasność w zakresie określenia dyplomów Europejskiego Instytutu Technologii oraz ich wydawania przez sieci WWI i przez sam instytut. Przynajmniej w początkowym, odpowiednio długim okresie, przyznawanie dyplomów winno być nadal prawem, ale i obowiązkiem, tych uniwersytetów oraz/lub politechnik (instytutów techniki) państw członkowskich, które zostały wybrane na partnerów w ramach poszczególnych WWI; po spełnieniu minimalnych warunków, dyplomy te uzyskiwałyby znak EIT.

(4) COM (2006) 77 wersja ostateczna z 22.2.2006

1.16 Przyznanie znaku EIT dyplomom uzyskiwanym w ramach sieci WWI powinno mieć miejsce, zdaniem Komitetu, z zastrzeżeniem odbycia studiów i badań w co najmniej trzech różnych instytucjach w trzech państwach członkowskich celem zapewnienia europejskiego, interdyscyplinarnego wymiaru samego dyplomu. Badania takie powinny również demonstrować wystarczający potencjalny wpływ pod względem innowacji i wreszcie — powinny być zatwierdzone przez centralny EIT.

1.17 W kwestii statutu EIT Komitet uważa za właściwe wsparcie rady administracyjnej/rady zarządzającej⁽⁵⁾ — przewidzianej we wniosku Komisji — przez komitetu nadzorujący, złożony z przedstawicieli państw członkowskich i kierowany przez przedstawiciela Komisji, komitet wykonawczy złożony z dwóch przedstawicieli odpowiednio sektora przedsiębiorstw, ośrodków badań i uniwersytetów i kierowany przez przewodniczącego rady zarządzającej, dyrektora administracyjnego oraz rektora.

2. Wstęp

2.1 Raport śródkresowy przedstawiony Radzie Europejskiej wiosną 2005 r. pt. „Wspólne działania na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia: Nowy początek strategii lizbońskiej”⁽⁶⁾ określił niektóre podstawowe zasady ożywienia strategii, takie jak ukierunkowany charakter inicjatyw, które należy podjąć, szeroki udział, wspólne cele i — wreszcie — istnienie dobrze zdefiniowanych szczebli odpowiedzialności.

2.2 Wśród elementów uzupełniających strategię lizbońską wyróżniono również rozpowszechnienie wiedzy, którego należy dokonać poprzez wysokiej jakości system nauczania. W szczególności Unia Europejska powinna podjąć starania, by europejskie uczelnie mogły rywalizować z najlepszymi uczelniami świata: wymaga to stworzenia europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego, który ułatwiłby gromadzenie i rozpowszechnianie wiedzy na całym terytorium Unii.

2.3 By przyczynić się do realizacji tego celu, Komisja zadeklarowała zamiar wystąpienia z wnioskiem o utworzenie Europejskiego Instytutu Technologii i zgłosiła chęć dołożenia starań, by uniwersytety europejskie stały się konkurencyjne na szczeblu międzynarodowym, ponieważ „istniejące podejście do finansowania, zarządzania i jakości okazało się niewystarczające, aby sprostać wyzwaniu, jakim stał się globalny rynek dla naukowców, studentów i dla samej wiedzy”.

2.4 Komitet miał kilkakrotnie okazję wypowiedzieć się w sprawie tego zagadnienia⁽⁷⁾, podkreślając między innymi w swej

opinii rozpoznawczej pt. „W kierunku europejskiego społeczeństwa opartego na wiedzy — udział zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w realizacji strategii lizbońskiej”⁽⁸⁾ potrzebę stworzenia wspólnego europejskiego obszaru wiedzy, opartego na współpracy w dziedzinach kształcenia, innowacji i badań naukowych. W tejże opinii Komitet apelował ponadto do przedsiębiorców, instytucji finansowych i prywatnych fundacji o wzięcie na siebie odpowiedzialności za zwiększenie inwestycji w gospodarkę opartą na wiedzy i poparcie między innymi porozumienia o partnerstwie publiczno-prywatnym na szczeblu europejskim.

2.5 Amerykański Instytut Technologii w Massachussets (MIT), utworzony w Bostonie w 1861 r., skupia obecnie ok. 10 tys. studentów i kadre wykładowców liczącą ok. 10 tys., pracujących w wysokiej jakości systemie multidyscyplinarnym, obejmującym takie dziedziny jak gospodarka, prawo, architektura, inżynieria, techniki zarządzania, matematyka, fizyka i biologia. MIT kosztuje ponad 1000 milionów dolarów rocznie, lecz zajmuje 5. miejsce na tzw. liście szanghajskiej, wymieniającej najlepsze uczelnie świata⁽⁹⁾.

2.6 Jeśli chodzi o Europę, do 2010 r. powinny zostać osiągnięte cele wyznaczone w procesie bolońskim, czyli w ramach inicjatywy zapoczątkowanej przez Unię Europejską w 1999 r., służącej zharmonizowaniu różnych systemów szkolnictwa wyższego w Europie w celu stworzenia „europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego” i promowania na skalę światową europejskiego systemu nauczania na szczeblu wyższym. Wyznaczono następujące cele:

- przyjęcie systemu czytelnych i porównywalnych stopni naukowych,
- konwergencja systemów nauczania, które opierałyby się na trzech głównych cyklach (stopień licencjata, magistra i doktora),
- konsolidacja systemu punktów opartego na systemie ECTS⁽¹⁰⁾, które można zdobyć także w różnych dyscyplinach naukowych,
- promowanie mobilności (wśród studentów, wykładowców, badaczy i personelu techniczno-administracyjnego) i równoczesne usunięcie przeszkód w pełnym i swobodnym przemieszczaniu się,

⁽⁸⁾ Dz.U. C 65 z 17.3.2006. Sprawozdawcy: Olsson, Belabed i van Iersel

⁽⁹⁾ Zob. listę szanghajska z 2005 r., na której znajduje się 50 najlepszych uczelni (wśród pierwszych 30 figurują tylko 4 uczelnie wspólnotowe): 1. Uniwersytet Harvarda, USA; 2. Uniwersytet Cambridge, Wlk. Brytania; 3. Uniwersytet Stanford, USA; 4. Uniwersytet Kalifornijski w Berkeley, USA; 5. Instytut Technologii w Massachussets (MIT); 6. Kalifornijski Instytut Technologii, USA; 7. Uniwersytet Columbia, USA; 8. Uniwersytet Princeton, USA; 9. Uniwersytet Chicago, USA; 10. Uniwersytet Oksfordzki, Wlk. Brytania; 11. Uniwersytet Yale, USA; 12. Uniwersytet Cornella, USA; 13. Uniwersytet Kalifornijski, San Diego, USA; 14. Uniwersytet Kalifornijski, Los Angeles, USA; 15. Uniwersytet Pensylwania, USA; 16. Uniwersytet Wisconsin-Madison, USA; 17. Uniwersytet Waszyngton, Seattle, USA; 18. Uniwersytet Kalifornijski, San Francisco, USA; 19. Uniwersytet Johna Hopkinsa, USA; 20. Uniwersytet Tokijski, Japonia; 21. Uniwersytet Michigan, USA; 22. Uniwersytet Kioto, Japonia; 23. Imperial College, Londyn, Wlk. Brytania; 24. Uniwersytet w Toronto, Kanada; 25. Uniwersytet Illinois — Urbana Champaign, USA; 26. University College, Londyn, Wlk. Brytania; 27. Swiss Federal Institute of Technology, Zurich, Szwajcaria; 28. Uniwersytet Waszyngtona, St. Louis, USA; 29. Uniwersytet w Nowym Jorku, USA; 30. Uniwersytet Rockefellera, USA.

⁽¹⁰⁾ ECTS — europejski system transferu i akumulacji punktów

⁽⁵⁾ Por. przypis 28

⁽⁶⁾ COM (2005) 24 wersja ostateczna z 2.2.2005

⁽⁷⁾ (Dz.U. C 120 z 20.5.2005), sprawozdawcy: Ehnmark, Vever, Simpson; (Dz.U. C 120 z 20.5.2005), sprawozdawca: Koryfidis; (Dz.U. C 221 z 8.9.2005), sprawozdawca: Greif; (Dz.U. C 221 z 8.9.2005), sprawozdawca: Koryfidis

— promowanie współpracy w zakresie oceny jakości na skalę europejską,

— promowanie niezbędnego europejskiego wymiaru szkolnictwa wyższego, który wpływałby na plany studiów, współpracę między instytucjami uniwersyteckimi, mobilność, zintegrowane plany, szkolenie i badania naukowe.

2.7 Dnia 26 września 2006 r. Parlament Europejski przyjął rezolucję na temat utworzenia europejskich ram kwalifikacji ⁽¹¹⁾, która bierze pod uwagę proces boloński i kopenhaski z 2002 r. i opiera się na propagowaniu ściślejszej współpracy europejskiej w dziedzinie nauczania i szkolenia zawodowego, ukierunkowanej na szereg konkretnych rezultatów ⁽¹²⁾.

2.8 W 2005 r. Komisja opublikowała drugi raport na temat postępów na drodze osiągania celów lizbońskich w zakresie edukacji i kształcenia zawodowego ⁽¹³⁾. Podkreśla się w nim między innymi trudności ze zwiększeniem liczby absolwentów szkół wyższych w Europie, potrzebę uaktualnienia i uzupełnienia wiedzy, kompetencji i kwalifikacji w czasie czynnego życia zawodowego poprzez zaawansowane systemy uczenia się przez całe życie i wreszcie potrzebę zwiększenia inwestycji publicznych na kształcenie i szkolenie zawodowe poprzez łączenie ich z inwestycjami prywatnymi, a także wykształcenia wysokiej klasy profesorów i kadry dydaktycznej o dużych kompetencjach, w stopniu koniecznym do dokonania się wymiany pokoleń (ok. 1 mln osób w latach 2005-2015).

2.9 W 2006 r. zakończono badania OECD, opracowane z perspektywy zapotrzebowania ⁽¹⁴⁾, pt. *Programme for International Student Assessment (PISA — Program międzynarodowej oceny uczniów)* ⁽¹⁵⁾, który dostarcza ogólnych ram cech charakterystycznych, postaw i umiejętności uczniów w zakresie wykorzystywania przyswojonej wiedzy.

⁽¹¹⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie utworzenia europejskich ram kwalifikacji z 26.9.2006 (2006/2002/INI)

⁽¹²⁾ Cele procesu kopenhaskiego:

- jednolite ramy dla przejrzystości w zakresie umiejętności i kwalifikacji (europejskie CV, świadectwa, dyplomy, certyfikat Europass Training w dziedzinie kształcenia itp.),
- system transferu punktów w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego, podobny do systemu w dziedzinie szkolnictwa wyższego,
- wspólne zasady jakościowe w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego, skupione wokół grupy wspólnych zasad gwarantowania jakości, które mogą stanowić podstawę inicjatyw na szczeblu europejskim z zakresu wytycznych i listy kontrolnej w dziedzinie kształcenia oraz szkolenia zawodowego,
- wspólne zasady zatwierdzania kształcenia formalnego i nieformalnego, szczególnie w celu zagwarantowania większej zgodności między podejściami poszczególnych krajów na różnych szczeblach,
- europejski wymiar pomocy informacyjnej i usług doradczych w celu umożliwienia obywatelom korzystania z lepszego dostępu do możliwości uczenia się przez całe życie.

⁽¹³⁾ SEC(2005) 419 z 22.03.2005, dokument roboczy służb Komisji, raport z 2005 r.

⁽¹⁴⁾ Dnia 2 października 2006 r. OECD opublikowała ramy programowe na lata 2009-2015, które przewidują włączenie 3 nowych obszarów badań:

- 1) mierzenie postępów w nauce na przestrzeni czasu i porównywanie postępów w różnych krajach,
- 2) związek między aspektami nauczania a wynikami w nauce,
- 3) ocenę umiejętności w zakresie TIK, jak też wykorzystanie technologii jako sposobu objęcia szerszego zakresu zadań służących ocenie.

⁽¹⁵⁾ PISA — *Assessing Scientific, Reading and Mathematical Literacy: a framework for PISA*, OECD 11.9.2006

2.10 Słabości europejskiego systemu kształcenia uniwersyteckiego wydają się mieć cztery zasadnicze przyczyny ⁽¹⁶⁾:

— **nadmierna jednorodność**: brak wystarczającej elastyczności i różnorodności, by zaspokoić nowe potrzeby,

— **izolacja**: uczelnie działają zbyt często w „wieży z kości słoniowej”, a ich powiązania ze światem biznesu i społeczeństwem nie są odpowiednie,

— **nadmierna regulacja**: zbyt często uczelnie nie mogą się zmodernizować z powodu sztywnych przepisów krajowych,

— **zbyt niskie dofinansowanie**: wydatki Europy na badania naukowe, kształcenie i szkolenie zawodowe są mniejsze od wydatków jej bezpośrednich konkurentów — w celu pokonania tej różnicy UE musiałaby wydać rocznie 150 mld euro, czyli kwotę większą od całego budżetu wspólnotowego ⁽¹⁷⁾.

2.11 Główne problemy o ogólnym charakterze, które można by rozwiązać poprzez utworzenie Europejskiego Instytutu Technologii (EIT), to:

— niski poziom inwestycji w szkolnictwo wyższe i B+R oraz ich niewielka koncentracja w biegunach doskonałości mogących stawić czoła konkurencji międzynarodowej,

— niewystarczalność instrumentów i płaszczyzn przekładania wyników osiągniętych dzięki wiedzy i B+R na konkurencyjną działalność gospodarczą i miejsca pracy w porównaniu z dużymi konkurentami UE,

— mało nowatorski charakter modeli zarządzania oraz organizacji europejskich instytutów badawczych i szkolnictwa wyższego — są one często za mało elastyczne i podlegają nadmiernej regulacji,

— brak zintegrowanego podejścia do trójkąta „edukacji, badań i innowacji”,

— niezdolność przyciągnięcia i zatrzymania w odpowiedni sposób najlepszych wykładowców i studentów.

2.12 W swej rezolucji na temat budżetu rocznego na 2007 r. Parlament Europejski z jednej strony opowiedział się za ideą zwiększenia możliwości trójkąta wiedzy (edukacji, badań i innowacji) i wzmocnienia jego powiązań, a z drugiej strony wyraził swój sceptycyzm wobec utworzenia nowego Europejskiego Instytutu Technologii, który — jego zdaniem — „może umniejszyć znaczenie istniejących struktur, dlatego działanie takie może nie stanowić najefektywniejszego wykorzystania funduszy w tym kontekście” ⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁶⁾ Por. *Can Europe close the education gap?*, Friends of Europe, 27.9.2005

⁽¹⁷⁾ Budżet UE na 2006 r. wynosi 121,2 mld euro: z tej kwoty 7,9 mld przeznaczonych jest na konkurencyjność, a z nich 0,7 mld na kształcenie i szkolenie zawodowe.

⁽¹⁸⁾ Rezolucja PE z 28.04.2006 w sprawie budżetu na 2007 r.: Sprawozdanie Komisji na temat rocznej strategii politycznej (RSP) (PE 371.730V03-00) (A6-0154/2006)

2.13 Natomiast Rada Europejska z 15-16 czerwca 2006 r. podkreśliła, że Europejski Instytut Technologii — współpracujący z istniejącymi instytucjami krajowymi — stanowić będzie ważny krok w likwidowaniu przepaści dzielącej obecnie szkolnictwo wyższe, działalność badawczą i innowacje, wraz z innymi działaniami, które wzmacniają tworzenie powiązań i synergii pomiędzy wybitnymi kręgami zajmującymi się działalnością badawczą i innowacyjną w Europie i zwróciła się do Komisji Europejskiej o przedstawienie „formalnego wniosku jego powołania”. W odpowiedzi na ten apel Komisja Europejska przedstawiła w listopadzie 2006 r. wniosek będący przedmiotem niniejszej opinii ⁽¹⁹⁾, który stanowi kontynuację jej dwóch poprzednich komunikatów na ten temat ⁽²⁰⁾.

2.13.1 Następnie w grudniu 2006 r. Rada Europejska potwierdziła pozytywnie podejście przedstawione powyżej.

3. Wniosek Komisji

3.1 U podstaw wniosku dotyczącego rozporządzenia Komisji Europejskiej w sprawie utworzenia EIT leży idea, że instytut może się przyczynić do poprawienia konkurencyjności w przemyśle, wzmacniając zdolność innowacji w państwach członkowskich i we Wspólnocie. Cele wniosku są następujące:

- zwiększenie potencjału państw członkowskich w zakresie konkurencyjności poprzez zaangażowanie organizacji partnerskich w zintegrowane działania innowacyjne, badawcze i edukacyjne według standardów międzynarodowych,
- promowanie innowacji poprzez transdyscyplinarną i interdyscyplinarną strategiczną działalność w dziedzinie B+R i kształcenia, w dziedzinach kluczowych dla interesów ekonomicznych lub społecznych,
- stworzenie „masy krytycznej” zasobów ludzkich i rzeczowych w tych dziedzinach wiedzy poprzez przyciąganie i utrzymywanie inwestycji sektora prywatnego w innowacje, edukację i B+R oraz pozyskiwanie studentów studiów magisterskich, doktorantów i badaczy,
- stworzenie symbolu zintegrowanego europejskiego obszaru innowacyjności, badań i edukacji,
- stworzenie punktu odniesienia dla zarządzania innowacją i modelu unowocześnienia szkolnictwa wyższego i instytucji badawczych w UE,
- uzyskanie ogólnoświatowej reputacji oraz zapewnienie atrakcyjnego środowiska dla największych talentów z całego świata, z zachowaniem otwartości na organizacje partnerskie, studentów i badaczy spoza Wspólnoty.

3.2 Komisja proponuje wyposażenie EIT w strukturę zintegrowaną na dwóch szczeblach, która łączyłaby w sobie podejście odgórne z oddolnym, zgodnie z następującym schematem:

- EIT w ścisłym tego słowa znaczeniu, kierowany przez Radę Zarządzającą. EIT, będący osobą prawną, składa się z Rady Zarządzającej, wspomaganą przez bardzo ograniczoną liczbę (ok. 60) współpracowników naukowych i administracyjnych. Rada Zarządzająca liczy 15 członków reprezentujących świat przedsiębiorczości i środowisko naukowe oraz dodatkowo 4 innych członków reprezentujących pracowników oraz studentów EIT i WWI (patrz poniżej). Inne prze-

widziane organy to Komitet Wykonawczy, zajmujący się nadzorem, dyrektor, odpowiedzialny za bieżące zarządzanie i przedstawicielstwo prawne, oraz Komisja Rewizyjna, zgodnie ze statutem EIT dołączonym do wniosku dotyczącego rozporządzenia.

- Wspólnoty wiedzy i innowacji (WWI) oparte na podejściu sieciowym. WWI to konsorcja organizacji partnerskich reprezentujących uczelnie, instytuty badawcze i przedsiębiorstwa, które stowarzyszą się w ramach zintegrowanego partnerstwa w odpowiedzi na apele EIT o przedstawianie propozycji. WWI korzystają z dużej autonomii w zakresie organizacji wewnętrznej, tak by osiągnąć cele wyznaczone na podstawie porozumień umownych z EIT.

3.3 Budżet ogólny EIT na lata 2007-2013 szacuje się na ok. 2 367,1 mln euro, które pochodzą:

- a) ze źródeł zewnętrznych i wewnętrznych, wśród których znajdują się składki państw członkowskich i władz lokalnych oraz regionalnych, a także składki sektora prywatnego (przedsiębiorstw, kapitału podwyższonego ryzyka, banków, w tym EBI), zasoby pozyskane w wyniku własnej aktywności EIT (np. wynikających z praw własności intelektualnej) oraz zasoby z darowizn i wkładów kapitałowych ewentualnie zgromadzonych przez EIT,
- b) ze źródeł wspólnotowych: budżetu WE, poczynając od środków z nieprzydzielonych marginesów (308,7 mln euro), funduszy strukturalnych, siódmego programu ramowego na rzecz badań, rozwoju technologicznego i demonstracji (RTD), programu wspólnotowego uczenia się przez całe życie i programu na rzecz konkurencyjności i innowacji.

4. Uwagi ogólne

4.1 Komitet zawsze pozytywnie oceniał każdą inicjatywę zmierzającą do wzmocnienia zdolności innowacyjnych Wspólnoty i państw członkowskich oraz opowiadał się za zintegrowanym podejściem do trójkąta wiedzy, a w szczególności za podejściem łączącym środowisko akademickie i świat przedsiębiorczości. Zdecydowanie popiera zagwarantowanie lepszej koordynacji wysiłków badawczych, intensyfikację innowacji i kształcenia w UE, osiągnięcie bardziej skutecznego partnerstwa publiczno-prywatnego w dziedzinie B+R oraz zapewnienie małym i średnim przedsiębiorstwom lepszego dostępu do nowej wiedzy ⁽²¹⁾.

4.2 Komitet nie może jednak wyłamać się z trzech kluczowych zasad leżących u podstaw ożywienia strategii lizbońskiej, to znaczy:

- potrzeby silnego wsparcia dla bardziej ukierunkowanych inicjatyw europejskich,
- silnego dążenia do wspólnych celów,
- jasnego określenia szczebli odpowiedzialności.

4.3 Zdaniem Komitetu należy zatem uważnie ocenić, jakie jest miejsce omawianej inicjatywy pośród wielu innych, obecnie realizowanych przedsięwzięć, które wywodzą się z różnych innych nurtów polityki, takich jak polityka w zakresie badań naukowych, przedsiębiorstw, rozwoju regionalnego, społeczeństwa informacyjnego, edukacji czy kultury.

⁽¹⁹⁾ COM (2006) 604 wersja ostateczna z 18.10.2006

⁽²⁰⁾ COM(2006) 77 końcowy z 22.2.2006 i COM(2006) 276 wersja ostateczna z 8.6.2006

⁽²¹⁾ Dz.U. C 120 z 20.5.2005, sprawozdawcy: Vever, Ehnmark i Simpson

4.3.1 Według Komitetu, jeżeli przyszły instytut ma stać się punktem odniesienia i europejskim wzorem doskonałości, nie może zadowolić się rolą ośrodka skupiającego zasoby, ale już na płaszczyźnie projektu, struktury i organizacji musi zostać zorganizowany tak, by realizował wytyczne Traktatu, które stanowią jego zasadniczą podstawę prawną.

4.3.2 Komitet podkreśla, że kluczowym elementem powodzenia przyszłego EIT powinna być zdolność promowania wspólnego znaku (*label*) doskonałości, w postaci zdecentralizowanej struktury sieciowej pod względem pozyskiwania i rozpowszechniania zasobów wiedzy i innowacji.

4.4 Komitet zgadza się z tym, że trzeba wyposażyć EIT w jak najlepszą, jak najbardziej elastyczną i dynamiczną strukturę, by umożliwić mu zaspokojenie nowych potrzeb oraz uważa, że należałoby zbadać możliwość utworzenia wspólnego przedsiębiorstwa⁽²²⁾; podkreśla jednak, że konieczne jest ukierunkowanie tej struktury na świat przedsiębiorczości i rynek pracy oraz powtarza, że EIT musi skoncentrować swe prace na podstawowym zadeklarowanym celu, którym jest przełożenie wyników B+R na możliwości rynkowe.

4.4.1 Z tego względu kryteria selekcji organów zarządzających powinny dotyczyć nie tylko i nie tyle doskonałości naukowej, ile raczej zdolności przyciągania innowacyjnego kapitału, uruchamiania działalności gospodarczej, tworzenia i korzystania z patentów oraz przyciągania finansowania publicznego i prywatnego, bez zaniechywania przy tym MŚP.

4.5 Zdaniem Komitetu kierunek ten powinien znaleźć swój wyraz w kryteriach selekcji WWI, których konsorcja muszą pozostać otwarte, w ramach priorytetów wieloletniego wspólnotowego programowania w zakresie badań i innowacji, tak by ułatwić udział przedsiębiorstw i mniejszych podmiotów i zapewnić maksymalną elastyczność i minimum obciążeń administracyjnych.

4.5.1 Należałoby lepiej określić wymogi w odniesieniu do WWI:

- Muszą one posiadać wymiar europejski — włączanie nowych podmiotów z przynajmniej trzech państw członkowskich;
- Poziom wiedzy powinien odzwierciedlać poziom doskonałości przewidziany dla samego EIT;
- Muszą one zapewnić odpowiedni poziom interdyscyplinarności; ich członkostwo musi odzwierciedlać właściwą równowagę między trzema definiującymi elementami trójką — badania, wiedza i innowacja;
- Należy respektować równowagę między udziałem publicznym a prywatnym; poszczególni partnerzy muszą dowiedzieć, że w okresie poprzedzających pięciu lat wykazali się osiągnięciami w zakresie doskonałości w dziedzinie badań, wiedzy, patentów i transferu technologii;
- Należy przedstawić jeden plan wspólnych działań w ramach przewidzianego programu obejmującego co najmniej pięć lat.

4.6 Jeżeli chcemy rozwijać europejski obszar wiedzy w ramach strategii lizbońskiej, niezbędne będzie stworzenie zachęt na rzecz mobilności między różnymi zawodami umysłowymi oraz między sektorem publicznym i prywatnym, w celu wspierania wymiany pomiędzy różnymi profilami menadżerskimi, jak również pomiędzy kadrą kierowniczą, naukowcami i inżynierami

i wreszcie by ułatwić przejście pomiędzy sektorem instytucjonalnym a sektorem prywatnym i odwrotnie⁽²³⁾; na poziomie europejskim mobilność powinna być głównym elementem programów szkoleń, badań i zastosowań technologicznych.

4.7 Komitet odnotowuje, że zaproponowane początkowe finansowanie działalności EIT wydaje się bardzo ograniczone, jednocześnie odnosząc wrażenie, iż przyszłe fundusze będą ukierunkowane na tradycyjne programy⁽²⁴⁾ i czerpać będą z i tak już ograniczonych zasobów budżetowych na lata 2007-2013, przeznaczonych na badania, innowacje i edukację. EIT będzie zatem konkurował z innymi instrumentami należącymi do zintegrowanego podejścia o sprawdzonej skuteczności, takimi jak zintegrowane projekty (IP), sieci doskonałości (NoE) oraz innymi ostatnio ustanowionymi instrumentami, takimi jak wspólne inicjatywy technologiczne (ITI) lub europejskie platformy technologiczne (ETP).

4.7.1 Środki finansowe przewidziane na program ramowy w dziedzinie badań i rozwoju technologicznego na okres 2007-2013 odpowiadające w przybliżeniu 5,8 % ogólnego budżetu Wspólnoty, okazują się już niewystarczające na prowadzenie polityki wspierającej badania naukowe i zatem nie można ich uszczuplić, chyba że poprzez normalne mechanizmy udziału w przetargach, do których również EIT i WWI musiałyby mieć prawo przystępowania na równych warunkach z innymi kandydatami.

4.7.2 Przynajmniej początkowy sukces EIT zależeć będzie w dużej mierze od odpowiedniego finansowania ze strony Wspólnoty, które niemniej nie powinno odbywać się kosztem innych programów przyjętych w dziedzinie badań i innowacji. W rzeczywistości szacunki Komisji na okres 2007-2013 dotyczące całego systemu IET wydają się zaniżone, podczas gdy fundusze wspólnotowe pochodzące z nadwyżek budżetowych są bardzo ograniczone. Komitet uważa, że można by zbadać możliwość zastosowania formuły przewidzianej w art. 171 TWE dotyczącej tworzenia wspólnych przedsiębiorstw, zakładającej bezpośredni udział zainteresowanych państw członkowskich (zob. np. formuła wykorzystana w przypadku wspólnego przedsiębiorstwa Galileo)⁽²⁵⁾.

⁽²³⁾ (Dz.U. C 110 z 30.4.2004), sprawozdawca: Gerd WOLF.

⁽²⁴⁾ Należy przypomnieć, że w sprawie EIT nie przyjęto żadnego konkretnego postanowienia w nowych wnioskach legislacyjnych w ramach negocjacji dotyczących umowy międzyinstytucjonalnej z 17 maja 2006 r., w sprawie dyscypliny budżetowej i należytego zarządzania finansami.

⁽²⁵⁾ Organami wspólnego przedsiębiorstwa są:

- Rada administracyjna złożona z członków założycieli; decyzje podejmowane są zwykłą większością głosów z wyjątkiem pewnych decyzji o kluczowym znaczeniu, do podjęcia których potrzebna jest większość stanowiąca 75 % głosów. Rada administracyjna podejmuje wszystkie strategiczne decyzje w zakresie programów, finansowania i spraw budżetowych. Ponadto wyznacza ona dyrektora wspólnego przedsiębiorstwa;
- Komitet wykonawczy wspomagający radę administracyjną i dyrektora;
- Dyrektor administracyjny pełniący funkcję wykonawczą jest on odpowiedzialny za bieżące zarządzanie wspólnych przedsiębiorstwem i jest jego prawnym przedstawicielem; kieruje personelem, uaktualnia plan rozwoju programu, przygotowuje i przedkłada radzie administracyjnej roczne sprawozdania finansowe i bilans oraz sporządza roczny raport ze stanu realizacji programu i sytuacji finansowej.

⁽²²⁾ W myśl art. 171 Traktatu

4.7.3 W opinii Komitetu konieczne początkowe dofinansowanie mogłoby pochodzić z **dodatkowych** środków uzyskanych w ramach śródkresowego przeglądu siódmego wspólnotowego programu ramowego badań, rozwoju technologicznego i demonstracji; środki takie powinny uzupełniać **bezpośredni, proporcjonalny wkład finansowy** poszczególnych państw członkowskich.

4.7.4 Inne możliwe źródło finansowania związane jest z działalnością Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI) w zakresie programu „Innowacja 2010” (i2i) oraz działaniami EBI na rzecz badań uniwersyteckich ⁽²⁶⁾ oraz sieci uniwersytetów.

4.8 Z drugiej strony polityka wspólnotowa w zakresie badań i rozwoju wymaga bardziej systematycznej kontroli wszystkich aspektów ograniczających mobilność naukowców, którą utrudnia obecnie różnorodność przepisów w zakresie uznawania stopni naukowych, jak również różnorodność przepisów podatkowych, ubezpieczeniowych i emerytalnych ⁽²⁷⁾.

4.9 Komitet uważa, że jeżeli Europejski Instytut Technologii (EIT) zamierza stać się światowej klasy podmiotem zdolnym do stymulowania innych europejskich placówek i sieci stanowiących elementy trójkąta wiedzy do osiągnięcia lepszych wyników, powinien wypracować umiejętność przyciągania znacznej ilości funduszy prywatnych, które stopniowo powinny stać się głównym źródłem finansowania.

4.10 Istotnym czynnikiem w tym względzie może być rozwiązanie problemów ochrony własności intelektualnej, które zasługują może na bardziej dogłębne objaśnienia we wniosku, tak samo jak problemy związane z określeniem dyplomów EIT i z ich wydawaniem.

4.11 Komitet uważa, że należy uściślić definicję oraz warunki przyznawania dyplomów EIT przez sieci WWI i sam EIT.

4.11.1 W początkowym, wystarczająco długim okresie, przyznawanie dyplomów powinno pozostawać prawem i obowiązkiem uniwersytetów oraz/lub politechnik państw członkowskich, wybranych na partnerów w ramach poszczególnych WWI. Niemniej nawet w tym początkowym okresie przyznawanie dyplomów powinno odpowiadać określonym minimalnym warunkom.

4.11.2 Warunki te mogłyby obejmować następujące elementy:

— Studia i badania powinny być prowadzone w przynajmniej trzech różnych instytucjach w trzech państwach członkowskich celem zapewnienia europejskiego wymiaru samego dyplomu;

— Studia i badania muszą demonstrować wystarczający potencjał oddziaływania pod względem innowacji i muszą być one zatwierdzone przez centralny EIT.

4.12 W odniesieniu od statutu EIT Komitet uważa za konieczne powołanie **rady administracyjnej**, o takim samym składzie jak rada zarządzająca przewidzianym we wniosku Komisji dotyczącej jego statutu — złożonej z pięciu przedstawicieli sektora przedsiębiorstw, pięciu przedstawicieli publicznych i prywatnych ośrodków badawczych oraz pięciu przedstawicieli uniwersytetów publicznych i prywatnych, a także dodatkowych 4 członków reprezentujących personel oraz studentów EIT i WWI ⁽²⁸⁾ — kierowanej przez przedstawiciela Komisji, którą wspierałby:

— **Komitet nadzorujący** złożony z **przedstawicieli państw członkowskich** i kierowany przez przedstawiciela Komisji;

— **Komitet wykonawczy**, złożony z dwóch przedstawicieli odpowiednio sektora przedsiębiorstw, ośrodków badawczych i uniwersytetów, kierowany przez przewodniczącego rady administracyjnej;

— **Dyrektor administracyjny** oraz rektor wyznaczani i odwoływani przez radę administracyjną po uzyskaniu zgody komitetu nadzorczego.

4.12.1 W razie przyjęcia rozwiązania polegającego na powołaniu wspólnego przedsiębiorstwa IET, pracownicy administracyjni i naukowcy takiego przedsiębiorstwa powinni mieć możliwość uzyskania umowy na czas określony, zgodnie z przepisami stosującymi się do innych pracowników Wspólnot Europejskich ⁽²⁹⁾.

Bruksela, 14 marca 2007 r.

Przewodniczący

Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ Zob. Program badań uniwersyteckich STAREBEI (*Stages de Recherche BEI* — stypendia badawcze EBI), EIBURS (*EIB University Research Sponsorship*), oraz sieć uniwersytetów EBI

⁽²⁷⁾ Por. przypis 22

⁽²⁸⁾ Taki skład powinien również zapewnić odpowiednią reprezentację partnerów społecznych

⁽²⁹⁾ Zob. art. 11 statutu wspólnego przedsiębiorstwa Galileo — rozporządzenie Rady (WE) nr 876/2002 z 21 maja 2002 r. ustanawiającego Wspólne Przedsiębiorstwo Galileo, Dz.U. L 138 z 28.5.2002